

Examen HAVO
Aruba, Bonaire, Curaçao en Sint Maarten

2024

tijdvak 2
woensdag 19 juni
7.30 - 10.30 uur

aardrijkskunde

Bij dit examen horen twee bijlagen: een bronnenboekje en een kaartenkatern.

Dit examen bestaat uit 31 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 67 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 – Arbeidsmigratie in India en Nepal

Bij deze opgave horen de bronnen 1 en 2.

Gebruik bron 1.

In India en Nepal heeft de binnenlandse arbeidsmigratie effect op de bevolkingsspreiding in beide landen.

- 1p 1 Geef aan welk effect de binnenlandse arbeidsmigratie heeft op de bevolkingsspreiding in India en Nepal.

Gebruik bron 1 en het kaartenkatern.

Het aandeel internationale geldzendingen in het bnp van Nepal is groter dan dat van India.

- 2p 2 Geef hiervan twee oorzaken.

Veel vertrekgebieden in India en Nepal bevinden zich in het demografisch transitie-model in de transitiefase tussen hoge geboorte- en sterftcijfers en lage geboorte- en sterftcijfers.

- 2p 3 Beredeneer waarom deze demografische situatie bijdraagt aan een toename van de arbeidsmigratie.

Gebruik bron 2.

Zuid-Zuidmigratie ontstaat door economische groei in zowel de vestigingsgebieden als in de vertrekgebieden.

- 2p 4 Geef aan waarom economische groei
- in vestigingsgebieden leidt tot een toename van de Zuid-Zuidmigratie;
 - in vertrekgebieden leidt tot een toename van de Zuid-Zuidmigratie.

Gebruik bron 2.

Tijdens de coronapandemie in 2020 en 2021 kwamen veel lokale economieën in India in economische problemen.

- 2p 5 Beredeneer waarom tijdens de coronapandemie juist die lokale economieën in economische problemen kwamen.

Opgave 2 – Investerings in het Keniaanse spoor

Bij deze opgave horen de bronnen 3 en 4.

Gebruik de bronnen 3 en 4.

De door de Britten aangelegde infrastructuur in Kenia heeft een kenmerkend koloniaal patroon. De laatste jaren investeert China in de infrastructuur van Kenia.

1p **6** Geef aan wat voor type kolonie Kenia was.

2p **7** Beredeneer waarom de door de Chinezen aangelegde infrastructuur ook een koloniaal patroon heeft.

Gebruik de bronnen 3 en 4.

China is tegenwoordig niet alleen in Kenia, maar ook in veel andere landen in het oosten van Afrika de grootste investeerder.

3p **8** Geef

- **twee** redenen vanuit de economische dimensie waarom China veel geld investeert in landen in het oosten van Afrika;
- vanuit een andere dimensie een reden waarom China veel geld investeert in landen in het oosten van Afrika.

Gebruik de bronnen 3 en 4.

Stelling: door de aanleg van de door China gefinancierde spoorlijnen zal Kenia in de toekomst een centrumpositie in Afrika kunnen innemen.

2p **9** Geef

- een argument voor de stelling;
- een argument tegen de stelling.

Opgave 3 – Vikingen op IJsland

Bij deze opgave horen de bronnen 5 tot en met 7.

Gebruik bron 5 en het kaartenkatern.

De Vikingen trokken vanuit Noorwegen naar IJsland, omdat het in Noorwegen lastig werd om nog geschikte landbouwgrond te maken.

- 2p 10 Geef twee fysisch geografische oorzaken waardoor het in Noorwegen lastig is om geschikte landbouwgrond te maken.

Gebruik het kaartenkatern.

Nergens op de Midden-Atlantische rug produceren vulkanen zoveel dunne en vloeibare lava als op IJsland.

- 3p 11 Geef
- het begrip waarmee de plaatbeweging in IJsland wordt aangeduid;
 - de naam van het gesteente waaruit IJsland vooral bestaat;
 - met een aanwijzing uit het kaartenkatern de oorzaak waardoor op IJsland zo veel dunne en vloeibare lava wordt geproduceerd.

Gebruik de bronnen 5 en 6.

In het jaar 1104 maakten de Vikingboeren een grote uitbarsting van de vulkaan Hekla mee.

- 2p 12 Geef de oorzaak waardoor de Vikingboeren in het noorden van IJsland van deze vulkaanuitbarsting
- op korte termijn hinder ondervonden;
 - op lange termijn profiteerden.

Gebruik de bronnen 5 en 7.

Aan het einde van de middeleeuwen namen de opbrengsten uit de landbouw door overbeweiding en overbegrazing af. Deze overbeweiding en overbegrazing waren een gevolg van een combinatie van een natuurlijke en een menselijke oorzaak.

- 2p 13 Welke twee oorzaken zijn dit?

Opgave 4 – Klimaten op de Kreeftskeerkring

Bij deze opgave horen de bronnen 8 en 9.

Gebruik bron 8 en het kaartenkatern.

Rond de Kreeftskeerkring valt in de periode december – februari in het algemeen weinig neerslag.

- 2p 14 Leg met de overheersende luchtdrukverdeling uit dat rond de Kreeftskeerkring in de periode december – februari in het algemeen weinig neerslag valt.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik de bronnen 8 en 9 en het kaartenkatern.

Hieronder staan drie gegevens over het klimaat van de in bron 8 en 9 genoemde plaatsen.

Gegeven 1: in Al Hamra is het verschil tussen de gemiddelde temperatuur in de winter en de zomer kleiner dan in Yabrin.

Gegeven 2: in Bhopal neemt de gemiddelde maandtemperatuur in de periode mei – augustus af.

Gegeven 3: in Bhopal en Dhaka valt in de periode juli – september een grote hoeveelheid neerslag.

- 3p 15 Geef voor elk gegeven aan waardoor dit wordt veroorzaakt.

Gebruik de bronnen 8 en 9 en het kaartenkatern.

In India en Bangladesh duurt het regenseizoen van juni tot en met september. In Bhopal (India) valt in het regenseizoen minder neerslag dan in Dhaka (Bangladesh).

- 2p 16 Leg uit dat in Bhopal in het regenseizoen minder neerslag valt dan in Dhaka.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Gebruik de bronnen 8 en 9 en het kaartenkatern.

Drie van de vier genoemde plaatsen in de bronnen 8 en 9 hebben voor een groot deel van het jaar een tekort aan zoet water. Eén plaats heeft in de droge tijd wel voldoende zoet water beschikbaar.

- 2p 17 Geef aan
- welke plaats dit is;
 - waardoor in deze plaats in de droge tijd wel voldoende zoet water beschikbaar is.

Opgave 5 – De ‘boog van ontbossing’ in Brazilië

Bij deze opgave hoort bron 10.

Gebruik bron 10.

De meeste ontbossing vindt plaats aan de randen van het Amazonegebied. Ook dieper in het tropisch regenwoud wordt het Amazonegebied toegankelijker gemaakt.

- 2p 18 Beredeneer dat het toegankelijk maken van het Amazonegebied bijdraagt aan ontbossing.

Gebruik bron 10.

De boog van ontbossing schuift steeds verder het Amazonegebied in. In dit gebied vindt landroof (*landgrabbing*) door grootschalige commerciële landbouwbedrijven ten koste van kleine boeren plaats.

- 2p 19 Beredeneer waarom deze vorm van landroof bijdraagt aan het opschuiven van de boog van ontbossing.

Gebruik bron 10 en de kaartbladen Brazilië en Amazonië Ontbossing in het kaartenkatern.

Hieronder staan twee toekomstscenario's voor de deelstaat Pará in het noorden van Brazilië.

Toekomstscenario a: in dit gebied zal het bos met rust worden gelaten.

Toekomstscenario b: dit gebied zal worden ontbost.

- 4p 20 Noteer 'toekomstscenario a' **en** 'toekomstscenario b' onder elkaar op je antwoordblad.

Geef voor elk toekomstscenario **twee** aanwijzingen uit de kaarten waaruit blijkt dat dit toekomstscenario mogelijk is.

Opgave 6 – Paraisópolis, een favela in São Paulo

Bij deze opgave horen de bronnen 11 tot en met 13.

Gebruik bron 11.

De foto in bron 11 bevestigt het beeld dat veel Europeanen hebben van Brazilië als land met een grote sociaaleconomische en ruimtelijke ongelijkheid.

- 3p **21** Geef
- het begrip waarmee zo'n dergelijk beeld wordt aangeduid;
 - het schaalniveau waarop bron 11 ruimtelijke ongelijkheid laat zien;
 - een voorbeeld in Brazilië van sociaaleconomische en ruimtelijke ongelijkheid op een hoger schaalniveau.

Gebruik bron 11.

De Braziliaanse term favela wordt in het Nederlands vaak vertaald met de term sloppenwijk.

- 1p **22** Geef met bron 11 aan dat de Nederlandse vertaling sloppenwijk niet van toepassing is op Paraisópolis.

Gebruik de bronnen 11 tot en met 13.

Hieronder staan drie uitspraken over de bronnen 11 tot en met 13.

Uitspraak 1: de foto in bron 11 laat de grootst mogelijke ruimtelijke en sociale verschillen in Brazilië zien.

Uitspraak 2: de sociale kwetsbaarheid is in favela's in São Paulo hoog tot zeer hoog.

Uitspraak 3: de grootste favela's liggen aan de randen van de gemeente.

- 2p **23** Geef voor elke uitspraak aan of die juist of onjuist is.

Gebruik de bronnen 12 en 13.

Paraisópolis heeft een gunstige ligging om tot economische groei te komen.

- 2p **24** Beredeneer waarom juist de ligging van Paraisópolis gunstig is voor economische groei in de wijk.

Opgave 7 – Sargassum-zeewier

Bij deze opgave hoort bron 14.

Gebruik bron 14 en het kaartenkatern.

De laatste jaren komt steeds meer sargassum-zeewier terecht op de stranden van de Benedenwindse eilanden.

- 2p **25** Geef aan
- welke zeestroom het sargassum-zeewier van de noordoostkust van Brazilië naar het Caribisch gebied transporteert;
 - waardoor het sargassum-zeewier uiteindelijk op de stranden van de Benedenwindse eilanden terecht komt.

Gebruik bron 14.

Wetenschappers onderzoeken waardoor de hoeveelheid sargassum-zeewier voor de noordoostkust van Brazilië de laatste jaren gegroeid is. Intensivering van de landbouw in het Amazonegebied zou een oorzaak kunnen zijn.

- 2p **26** Leg uit dat intensivering van de landbouw in het Amazonegebied kan leiden tot een groeiende hoeveelheid sargassum-zeewier in de oceaan. Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 14.

Grote hoeveelheden sargassum-zeewier kunnen op de Benedenwindse eilanden voor economische problemen zorgen.

- 3p **27** Beschrijf in drie stappen dat grote hoeveelheden sargassum-zeewier op de Benedenwindse eilanden voor economische problemen kunnen zorgen.
Betrek in je beschrijving de eenzijdigheid van de economie op de Benedenwindse eilanden.

Opgave 8 – Toerisme op Bonaire

Bij deze opgave hoort bron 15.

Bonaire is politiek gezien als Caribisch openbaar lichaam een bijzondere gemeente van Nederland (zie bron 15). Tussen Bonaire en andere Nederlandse gemeenten zijn veel verschillen. Bij aardrijkskunde worden verschillen tussen gebieden vaak bekeken vanuit vijf verschillende dimensies.

- 3p **28** Geef **zes** verschillen tussen de gemeente Bonaire en de gemeenten in Nederland
- twee verschillen vanuit de dimensie natuur;
 - twee verschillen vanuit de sociaal-culturele dimensie;
 - twee verschillen vanuit de economische dimensie.

Gebruik bron 15.

Koraalriffen zijn geliefde plekken voor duikers. De mooiste duikplekken liggen dan ook ten westen van Bonaire, doordat ten noorden en ten oosten van Bonaire nauwelijks koraalriffen ontstaan zijn.

- 2p **29** Leg met de atmosferische situatie uit dat ten noorden en ten oosten van Bonaire nauwelijks koraalriffen ontstaan zijn.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Het aantal cruisetouristen is sterk gestegen ten opzichte van het aantal vliegtoeristen. Toch levert het cruisetourisme minder geld op dan het vliegtoerisme.

- 2p **30** Geef hiervoor twee redenen.

De laatste tien jaar vestigen zich steeds meer Nederlanders op Bonaire.

- 2p **31** Geef twee negatieve gevolgen van deze toename, elk vanuit een andere dimensie.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.